

**YUNUS EMRE İMAM
HATİP ORTAOKULU
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK
DANIŞMA SERVİSİ**

**SOSYAL ÇEVRE VE
ARKADAŞ SEÇİMİ**

Bu Gün Neler İşleyeceğiz

- Arkadaşlık
- Arkadaşlık İlişkilerinin Yaş Dönemlerine Göre Gelişimi
- Ergenlik Döneminde Arkadaşlık
- Arkadaşlığın Ortaokul Çocukları Açısından Önemi
- Arkadaşlık ve Sosyal Yaşam
- Arkadaşlığı Etkileyen Faktörler
- Arkadaşlık İlişkisinde Uygun Ebeveyn Tutumları
- Ebeveynler Çocuklarının Arkadaşları Konusunda Nelere Dikkat Etmelidirler
- Sağlıklı Arkadaşlık İçin Ebeveynlerin Yapabilecekleri

ARKADAŞLIK

Bireylerin aralarında kurdukları gönüllü ve karşılıklı bir ilişki deneyimi olarak tanımlanır.

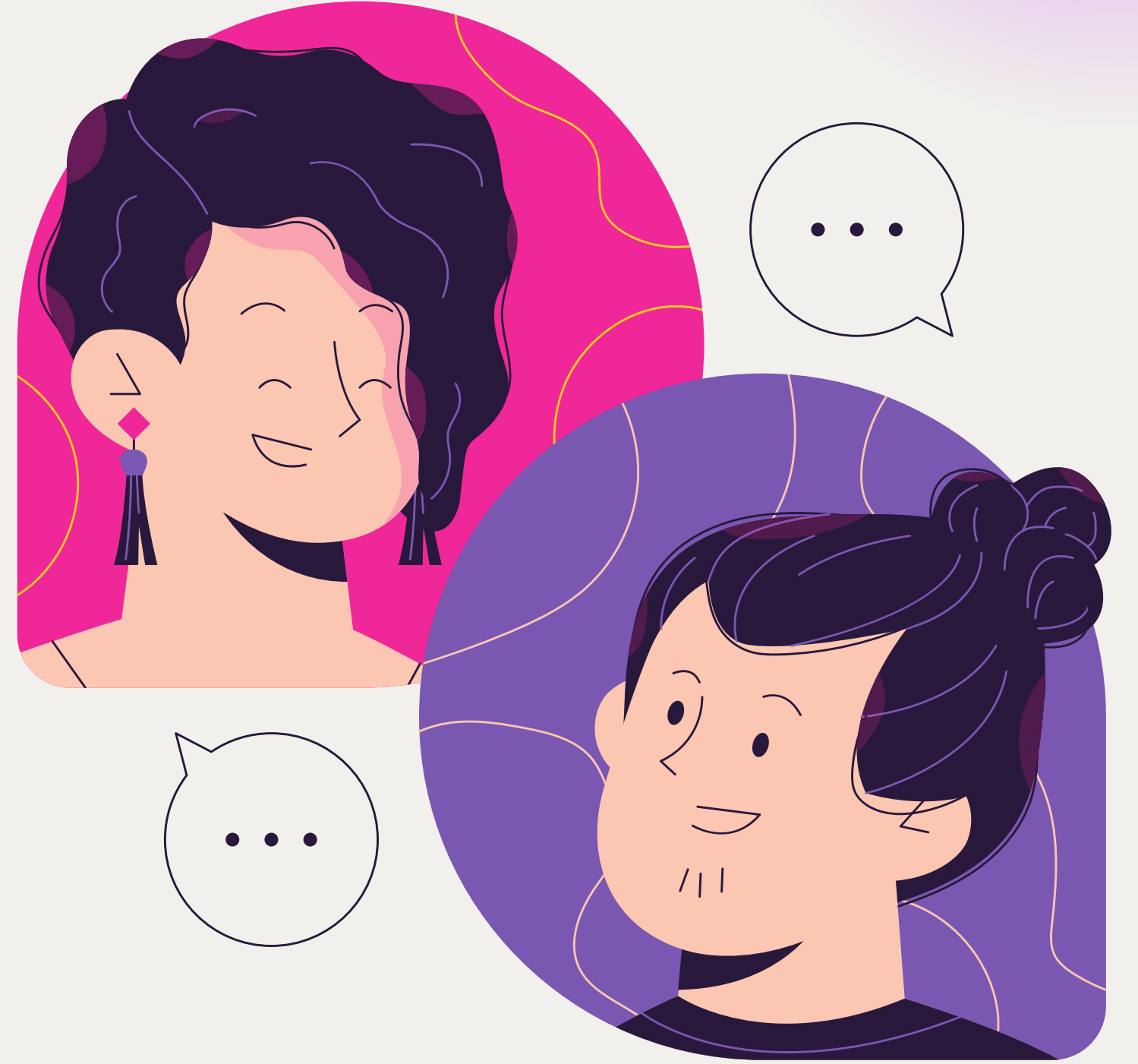
Arkadaş ise "Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, yâren" anlamında tanımlanmaktadır.

ARKADAŞLIK

Arkadaş ilişkileri çocukların gelişiminde büyük rol oynar. Gelişim sürecinde akranlarıyla yaşadığı yoğun ilişkiler çocuğa, yeterli sosyal uyum gösterebilmesi ve gerekli sosyal becerileri kazanması için birçok fırsat sağlar. Çocuğun arkadaşlık ilişkileri aynı zamanda onun ruhsal olgunluğunun en iyi ölçütüdür.

Arkadaşlık ilişkileri, yaş dönemi özelliklerine göre farklılıklar gösteren, bir gelişim alanıdır. Arkadaşa duyulan ihtiyaç, sadece onunla vakit geçirmek için değil; bilgi ve deneyim kazanmak içindir.

ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİNİN YAŞ DÖNEMLERİNE GÖRE GELİŞİMİ

0-2 YAŞ

- Bu dönemde çocuk anneye bağlıdır.
- 6-7 aylık bir bebeğin de yüz ifadelerini ve ses tonlarını koordineli olarak kullanabildiği, 1 yaşına basmadan önce de öfke, korku, mutluluk gibi duygusal tepkileri gösterebildikleri görülmektedir.
- İlk arkadaşlık ilişkileri bu dönemde başlar.
- Annesini gözünün önünden ayırmadan diğer çocuklarla oyunlar oynayabilir.

2-6 YAŞ (Okul Öncesi)

- Bebekler bu dönemde daha bağımsız olmak isterler.
- Annesinin gözetiminden uzaklaşabilir.
- Diğer çocuklarla ebeveyn desteği olmadan kendi başına ilişki başlatabilir.
- Kalıcı ve uzun süreli arkadaşlık ilişkisi bu dönemde oluşmaz.
- bu dönemde eşyalarını arkadaşlarıyla paylaşmak istemeyebilirler.
- Diğer çocuklarla oyun oynamak için bir araya gelirler.

ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİNİN YAŞ DÖNEMLERİNE GÖRE GELİŞİMİ

6-13 YAŞ (Okul Dönemi)

- ilköğretim dönemine geçilmesi üzerine arkadaş ilişkileri ve oyun davranışları farklılaşır.
- Benmerkezci düşünce yapısının yerini karşısındaki kişinin duygularını anlayabilme alır.
- Arkadaş seçimleri daha kalıcı özellikler taşır.
- Bir gruba dahil olma isteği ve ait olma duygusu ön plana çıkmaya başlar.
- Arkadaş sayısında artış görülür ve çocuklar kendi cinsiyetlerindeki çocuklarla arkadaşlık kurma eğilimi içerisindedir.
- Yaş ilerledikçe seçtikleri arkadaşların kişilik özellikleri de önem kazanmaya başlar.

13+ (Ergenlik Dönemi)

- Ergen için arkadaş edinme, bir gruba dahil olma, bir statü kazanma, arkadaşları tarafından kabul edilme ve beğenilme önemli bir yer tutar.
- Aile üyelerinden uzaklaşmaya başlaması anne, babalar için endişe verici olarak görülebilmektedir.
- Bu dönemde yakın arkadaşlıklar ortaya çıkar ve genelde arkadaşlarını kendi cinsiyetlerinden seçerler.
- Aile ortamında yaşanabilen çatışmalar nedeniyle değerli olma ve kabul edilme duygularını arkadaş ilişkilerinde aramaya çalışabilirler.

ERGENLİK DÖNEMİNDE ARKADAŞLIK

- Ortaokul 6,7,8 sınıf öğrencileri ergenlik döneminin başında olan çocuklardır.
- Yaşıtlarına göre daha erken ergenlik dönemine giren kızlar, fiziksel değişimlerinden korkup içine kapanık bir birey haline dönerler.

ERGENLİK DÖNEMİNDE ARKADAŞLIK

- Erkeklerde ise durum tam tersidir. Erken ergenliğe giren erkekler gruplarında daha fazla kabul görürler ve genelde grubun lideri konumunda olurlar.
- Ergenlik döneminde çocuklar anne ve babaya olan bağlılıklarını artık yavaş yavaş arkadaşlarına kaydırmaktadır.
- Artık arkadaşlık grupları içerisinde kabul görme daha da önemli hale gelmektedir.

ERGENLİK DÖNEMİNDE ARKADAŞLIK

- Tabii arkadaşlığa kayan bu ilgi aile faktörünü tamamen ortadan kaldırmamakta aksine çocuğun sağlıklı sosyalleşebilmesi için aileye her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.
- Ergenlik döneminde bir gruba ait olma duygusu çok önemlidir.
- Ergenlikte kuracağı sağlıklı ilişkiler ileride kuracağı ilişkilerin de sağlam temellerde olmasını sağlar.

ERGENLİK DÖNEMİNDE ARKADAŞLIK

- Ergenlik döneminde zayıf arkadaşlık ilişkileri yasayan bireylerin yetişkinlik döneminde mesleki, evlilik yaşamı vb. konularda sorunlar yaşadıkları ifade edilmektedir.
- Akademik yönden başarılı öğrencilerin başarılı olmayan öğrencilere göre daha kolay arkadaşlık kurabilmekte ve bu arkadaşlığı daha kolay devam ettirebilmektedir.

ERGENLİK DÖNEMİNDE ARKADAŞLIK

- Akran grubu tarafından kabul gören gencin kendine olan güveni yerine gelir ve ileride daha sağlam ilişkiler kurabilirler.
- Ergenler arkadaş grupları içinde güç, aidiyet, kendine güven gibi önemli özellikler kazanır.
- Çocuklar bireysel şekilde davranmayı ve bağımsızlık kazanmayı akran grupları içerisinde kazanırlar.

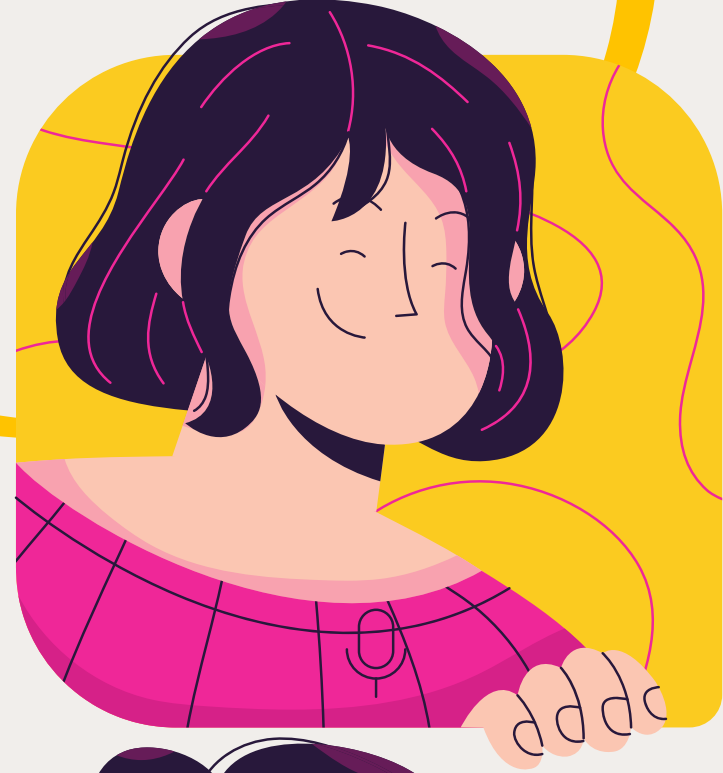
ERGENLİK DÖNEMİNDE ARKADAŞLIK

- Son zamanlarda ergenlik döneminde telefon ve bilgisayar kullanarak sosyalleşme olayı aşırı derecede artmaktadır.
- Çocuklar artık gerçek yaşamdan kopmakta sanal ilişkilerle kendine sanal bir sosyal hayat kurmaktadır.
- Bu konularda dikkatli olmayan ailelerin çocukları bu sanal dünyaya kendini çok kaptırmakta ve gerçek dünyayla olan tüm bağlantısını yitirmektedir.
- Bu şekilde yaşayan çocuklar gerçek arkadaşlıklar kurmakta ve ilerletmekte zorlanmakta, gerçek hayattan adlığı ilk darbede tamamen kendini sosyal yaşama kapatıp sanal dünyayla hayatını devam ettirmektedir.

ERGENLİK DÖNEMİNDE ARKADAŞLIK

- Sosyal ortamlarda arkadaşları tarafından kabul edilen ve akran ilişkileri kuvvetli ergenlerin;
- Yüksek öz saygı ve olumlu benlik imajı geliştirdikleri,
- Sosyal yetkinlik ve gelişmiş liderlik becerileri sergiledikleri,
- Kişiliklerinin desteklendikleri,
- Akademik başarı düzeylerinin olumlu yönde etkilendiği görülmektedir.

ARKADAŞLIĞIN ORTAOKUL ÇOCUKLARI AÇISINDAN ÖNEMİ

- Çocuklar ortaokul döneminde artık ailelerinden çok arkadaşlarının ilgisini çekmek için uğraşırlar.
- Çocuklar ortaokul çağlarında insanları yavaş yavaş tanımaya başlamaktadırlar.
- Aileden ayrı kendi kararlarını kendileri vermekte ve kimle arkadaş olacağını kendileri seçmeye başlamaktadırlar. Bu yaşlarda arkadaşlık seçimi için kriterlerini oluşturmaya başlamaktadırlar.

ARKADAŞLIĞIN ORTAOKUL ÇOCUKLARI AÇISINDAN ÖNEMİ

- Çocuklar bu dönemde arkadaşları tarafından kabul görme derdine düşerler.
- Eğer akran grubu tarafından çocuklar kabul görebilirlerse olumlu benlik gelişimi oluşur.
- Fakat arkadaşları tarafından kabul görmeyen, hor görülen çocuk da benlik gelişimi olumsuz yönden etkilenir ve çocuk bu durumdan dolayı çok mutsuz olur.

ARKADAŞLIĞIN ORTAOKUL ÇOCUKLARI AÇISINDAN ÖNEMİ

- Sağlıklı arkadaşlık ilişkisi kuramayan çocuklarda ileride psikolojik sıkıntılar ortaya çıkabilir.
- Sevilen çocuklar kendilerine güvenmekte, başkalarının düşüncelerine ve ilgilerine duyarlı olmakta ve kendilerini daha iyi tanımaktadır.

- İnsan yaratılış gereği olarak sosyal bir varlıktır. İçinde bulunduğu sosyal çevrenin bir parçasıdır ve sosyal çevrede bir takım rollere sahiptir.
- Sosyal çevre bireyin hareket ve davranışlarını kontrol eder ve yargılar.
- Sosyal çevre insanların davranışlarını değiştirecek unsurları barındırır.
- Her sosyal çevrenin kendine özgü normları ve değerleri vardır.

ARKADAŞLIK VE SOSYAL YAŞAM

ARKADAŞLIK VE SOSYAL YAŞAM

- Ortaokul öğrencilerinde bir sosyal çevreye ait olma duygusu çok önemlidir.
- Bir sosyal çevreye ait olmanın en önemli şartı da o sosyal çevrede arkadaş grupları içerisinde yer almaktır.
- Arkadaş grupları içerisinde yer alan bireyler arkadaşlarına davranışlarından aldıkları dönütlerle sosyal çevrenin değer ve normlarını öğrenirler ve ileride göstereceği davranışları ona göre şekillendirirler.
- Bazı çocuklar kolay arkadaşlıklar kurarak sosyalleşebilirlerken bazı çocuklar ise zor arkadaşlıklar kurup sosyalleşme süreçlerinde sıkıntı yaşamaktadırlar.

ARKADAŞLIK VE SOSYAL YAŞAM

- Çocuğun bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişiminde ki bozukluklar sosyal gelişimini de olumsuz yönden etkilemektedir.
- Sosyal çevre ve arkadaşlık birbirini tamamlayan iki kavramdır.
- Çocuğun sosyalleşmesi aile ile başlar fakat ortaokul çağındaki çocukların sosyalleşmesine en büyük etki arkadaş grubunun etkisidir.
- Arkadaş grubunun çocuğa olan etkisi ortaokul döneminden itibaren aile ile aynı hatta onu geçecek şekilde devam eder.

- Çocuklar arkadaş grubunun içerisinde yer almak için ailesinde vermediği ödünleri vermeye başlar.
- Bu durum ergenlik döneminin başında yer alan ortaokul öğrencilerinde daha fazla yer almaktadır.
- Ergenlik döneminin başında yer alan ortaokul öğrencisi kendisini ailesinden çok arkadaşlarının anladığını düşünerek arkadaşlığa daha çok önem verir ve sosyal yaşamın en büyük parçası olarak görür.

ARKADAŞLIK VE SOSYAL YAŞAM

ARKADAŞLIĞI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

İletişim

- Arkadaşlığı etkileyen en önemli faktördür. Çünkü sosyal yaşam insanların birbirleriyle iletişiminden olur.
- İnsanlar arkadaşları ile iletişimleri sürecinde sağlıklı dönütler alabilirlerse, arkadaşları olumlu bir şekilde etkilenir. Fakat sağlıklı iletişimden dolayı dönütler alamazlarsa arkadaşlıklar olumsuz bir şekilde etkilenir.

Aile

- Çocuklara olumlu bir şekilde yaklaşan, baskıcı olmayan ve çocuklarının arkadaşları ile iletişimine olabildiği kadar karışmayan ailelerin çocuklarının kendilerine güvenleri daha fazla olduğundan sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurmaktadır.
- Çocuklara baskıcı bir tutumla yaklaşan, arkadaşlık ilişkilerini yönlendirmeye çalışan ailelerin çocukları da kendine güvensiz bir şekilde büyüyeceğinden kuracağı arkadaşlık ilişkileri de sağlam sağlıklı olamamaktadır.

ARKADAŞLIĞI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Temel İhtiyaç ve Mutluluğun Karşılanması

- Yani maddi ve manevi yönden belirli bir doygunluğa ulaşmış bireylerin maddi ve manevi yönden sıkıntıları olan bireylere göre daha kolay arkadaşlık kurabildiklerini ve arkadaşlık kurabilmek için daha fazla uğraştıklarını göstermiştir.

Cinsiyet

- Kızlar erkeklere göre daha kolay arkadaşlık kurmaktadır.
- Ortaokul öğrencileri kuracakları arkadaşlık ilişkilerinde genellikle kendi hemcinslerini seçmektedir.
- Karşı cinsle arkadaşlığı ise zorunlu görmedikçe kurmamaktadır.
- Karşı cinsle ilişki kurma daha çok duygusal ilişkiler yoluyla başlamakta ve bu şekilde ilerlemektedir.

ARKADAŞLIK İLİŞKİSİNDE UYGUN EBEVEYN TUTUMLARI

- Erken yaşlardan itibaren, çocukların aileleri tarafından arkadaşlık kurabilmeleri için yönlendirilmesi ve çocuklara bu becerileri geliştirmeleri için ortam yaratılması gerekir. Bu şekilde çocuk, hem olumlu arkadaşlık kurmayı öğrenir ve çok sayıda arkadaşı olur, hem de yaşama dair bilgi ve beceriler edinir.
- Arkadaş edinmek için, bazı becerilerin aile ortamında kazandırılması gerekir. Bu da ebeveynin sorumluluğundadır. Örneğin, ebeveynler, çocuğa paylaşmayı, başkasının duygularını anlamayı, belirlenmiş kurallara uymayı, cesaretli ve girişken olmayı, saygılı olmayı, kendinden küçükleri sevmeyi ve korumayı, yardımlaşmayı vb. öğretmelidir.

ARKADAŞLIK İLİŞKİSİNDE UYGUN EBEVEYN TUTUMLARI

- Bazı anne-babalar, çocuklarının arkadaşlık tercihleri konusunda müdahaleci olabilirken, kendi değerlerine uymayan ya da farklı davranışlar gösteren çocuklarla, arkadaşlık kurmamaları konusunda ısrarcı olmaktadır. Bu tarzda müdahaleler, çocuğun ya anne-babaya arkadaşlıkları konusunda yalan söylemesine yol açmakta ya da çocuğun tüm arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir.
- Çocuklarınızla arkadaş olmaya çalışmayın. Çünkü bu durum, çocukların arkadaş gibi görmek istedikleri ebeveynleriyle olan ilişkisini zedeler. Anne-baba-çocuk arasında sınırlar kalmaz, rol karmaşası yaşanır. Bu şekilde çocuk da, kendi ilişkilerini düzenlemekte sıkıntı yaşar.

EBEVEYNLER ÇOCUKLARININ ARKADAŞLARI KONUSUNDA NELERE DİKKAT ETMELİDİR

Çocuklarının arkadaşlarının
anne-babalarını
tanımalıdırlar.

Çocukları ile
arkadaşları, arkadaşlık
ilişkileri ve yaptıkları
seçimler ile ilgili olarak
sohbet etmelidirler.

Çocuklarının arkadaşlarını
tanımalıdırlar.

Çocuklarının arkadaşları ile
vakit geçirebilecekleri
güvenli ortamlar
sağlamalıdırlar.

EBEVEYNLER ÇOCUKLARININ ARKADAŞLARI KONUSUNDA NELERE DİKKAT ETMELİDİR

İyi arkadaş ilişkileri
geliştirerek, çocuklarına
doğru modeller
oluşturmalıdırlar.

Kesinlikle çocuklarınızla
arkadaş olmaya
çalışmayın.

Çocuklarına, kendileri için
tehlikeli olabilecek ve
uygun olmayan
durumlardan
koruyabilmeyi ve bu gibi
durumlarda 'hayır'
diyebilmeyi
öğretmelidirler.

Tehlikeli bir durum
olmadığı sürece
çocuklarının arkadaşlık
ilişkilerine müdahale
etmemelidir.

SAĞLIKLI ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Arkadaşlık ilişkileri çocuğun evinde karşılanamayan en önemli gereksinimlerden biridir.
- Çocuğunuza kendi başına yapabileceği ya da yapamayacağı şeyleri anlatın. Çocuğunuzun içinde bulunduğu yaş özelliklerini de dikkate alarak sizin için kabul edilebilir olan sınırları belirlemeniz ve bu konuda net ve tutarlı olmanız çocuğun kendini daha güvende hissetmesini sağlayacaktır.

SAĞLIKLI ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Özellikle ergenlik döneminde çocuklar gruba uymak için kendinden beklenmeyecek hareketleri yapabilir. Bu dönemde ergenin grup bilinciyle hareket etmesinin, normal ve sağlıklı olduğunun bilinmesi yanında, çocuğun arkadaş ortamından gelecek zararlar konusunda bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi de önemlidir.

SAĞLIKLI ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Anne-babalar, dinlemeye ve iletişime açık olmalıdır. Deneyimlerine dayanarak alternatif çözümler üretme konusunda çocuklarına yardımcı olmalı fakat onlara ne yapmaları gerektiği konusunda zorlayıcı olmamalıdır. Çocuklar kendilerine uygun çözüme, kendileri karar vermeli, kararının sorumluluğunu da taşımalıdır. Çocuğunuzun doğru kararlar verebilecek potansiyele sahip olduğuna güvenmeniz ve bu konuda motive etmeniz çok önemlidir.

SAĞLIKLI ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Çocukluk döneminde yeterli arkadaşı olmayan ve arkadaşlık ilişkisinden yoksun olan çocuklar, büyüdüklerinde birçok sorunla yüz yüze gelebilirler.

SAĞLIKLI ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Anne-babalar, dinlemeye ve iletişime açık olmalıdır. Deneyimlerine dayanarak alternatif çözümler üretme konusunda çocuklarına yardımcı olmalı fakat onlara ne yapmaları gerektiği konusunda zorlayıcı olmamalıdır. Çocuklar kendilerine uygun çözüme, kendileri karar vermeli, kararının sorumluluğunu da taşımalıdır. Çocuğunuzun doğru kararlar verebilecek potansiyele sahip olduğuna güvenmeniz ve bu konuda motive etmeniz çok önemlidir.

SAĞLIKLI ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Eğer çocuğunuz, uzun bir süre arkadaşlık konusunda yaşadığı problemleri çözmekte zorlanırsa, okulun Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisi'nden destek alması konusunda yönlendirebilirsiniz.

